

Létminimum, 2013

Tartalom

Létminimum, 2013	1
A létminimumértékek meghatározása	1
Létminimumértékek a különböző háztartástípusokban	2
A létminimumértékek időszora	3
A szegénységi küszöbértékek időszora	4

Létminimum, 2013

Az életszínvonal mérésére szolgáló mérőszámokat többféleképpen lehet csoportosítani. Elkülöníthetők jövedelem alapú indikátorok, anyagi deprivációs mutatók, a létminimumhoz, társadalmi minimumhoz kötődő mutatószámok, a kirekesztődés különböző területeit átfogó indikátorok, illetve a szegénység szubjektív vetületét előtérbe helyező megközelítések. Ezek közül egyesek a szegénység és társadalmi kirekesztődés relatív fogalmához kapcsolhatók, amennyiben a népesség egyenlőtlenségi viszonyainak egészéhez képest igyekeznek megragadni a különböző életkörülmények között élőket, mások viszont a jelenség abszolút fogalmához köthetők, mivel az életkörülmények, illetve a társadalmi részvétel valamilyen külső szempont alapján meghatározott minimum értéke alapján ragadják meg a társadalmi különbségeket. Ez utóbbi csoporthoz tartozik a létminimum.

A KSH 1991 óta évente közli a számított létminimum értékét. E küszöbérték olyan értékösszeg, amely biztosítja a magánháztartásokban élők számára a folyamatos életvitellel kapcsolatos szerény – a társadalom adott fejlettségi szintjén konvencionálisan megfelelőnek minősülő – szükségletek kielégítését. Az így kimutatott létminimum nem szegénységi küszöb, hanem olyan jövedelem, amely lehetővé teszi az alapvetőkön túli igények kielégítését is.

A létminimum-számítás mintegy 25 éves hazai gyakorlata az ún. normatív számítást alkalmazza, amely az élelmiszer-fogyasztás értékének meghatározására épül. Az élelmiszer-normatíva alapja az Országos Élelmiszer- és Táplálkozástudományi Intézet (OÉTI) által összeállított élelmiszerkosár, mely az egészséges táplálkozás jellemzői mellett figyelembe veszi az életkori sajátosságokat is. Az élelmiszerkosár értéke az abban szereplő tételeknek az adott időszakra jellemző áron számba vett forintösszege, a létminimum pedig az élelmiszer-normatíva körüli értékben élelmiszert fogyasztó háztartások összes személyes kiadásának havi átlagos értéke.

Az élelmiszereket a normatívához hasonló értékben fogyasztó háztartások fogyasztási adataiból kiindulva a létminimum *egy fogyasztási egységre* számított átlagos értéke **2013-ban havonta 87 510 forint volt, az egy évvel korábbi értékénél 1,8%-kal magasabb.**

A létminimum értékeket aktív és nyugdíjas háztartásokra, azon belül háztartástípusokra is meghatározzuk. 2013-ban a tipikusnak tekinthető,

két aktív korú személyből és két gyermekből álló háztartás létminimumértéke 2,90 x 87 510 forint = 253 779 forint volt havonta, míg az egytagú nyugdíjas háztartásoké 78 759 forint.

Az Európai Unió szegénységre és kirekesztődésre vonatkozó összehasonlíthatóságait a jövedelmi alapú, relatív megközelítés az elfogadott. Ennek során a tagországok az ún. OECD2¹⁾ ekvivalencia skálát alkalmazva a medián jövedelem 60%-ában határozták meg a jövedelmi szegénység küszöbértékét. Ennek értéke 2012-ben Magyarországon egy fogyasztási egységre számítva 66 399 forint/hó volt.

Az elmúlt években a létminimum-mutatót számos kritika érte. A legnagyobb probléma az, hogy a megnevezés nem tükrözi egyértelműen a tartalmát, arra utal, mintha a létminimum alatt élők valamennyien nélkülöznének. Ezzel szemben mind az élelmiszerkosár táplálkozás-élettanilag teljes tartalmára, mind a létminimumérték élelmiszer-normatívához viszonyított arányaira, mind a létminimumérték mögötti fogyasztás összetevőire a társadalmilag elfogadható szükségletkielégítési szint a jellemző, nem pedig az alultápláltság, vagy az egészségtelen, túlzásfolt lakásvizonyok, illetve a társadalmi elvárástól teljesen elmaradó ruházati, kulturális körülmények. Ezen túlmenően a jelenlegi módszer és mintanagyság nem teszi lehetővé a differenciálást sem településcsoportonként, sem régióként, sem foglalkozási csoportonként, amely dimenziók mentén pedig lényeges különbségek mutatkozhatnak. Mindezek szükségessé teszik a létminimum számítás módszertanának felülvizsgálatát a közeljövőben.

A létminimumértékek meghatározása

Az átlagos létminimumértékek

A létminimumérték számítása a Központi Statisztikai Hivatalban az **élelmiszer-fogyasztás normatív értékéből kiindulva, az élelmiszereket a normatívához hasonló értékben fogyasztó háztartások** fogyasztási adatainak felhasználásával történik.

Az **élelmiszer-fogyasztás normatív értékének számításakor** azokat az élelmiszer-mennyiségeket vesszük figyelembe, amelyeket az Országos Élelmiszer- és Táplálkozástudományi Intézet dolgozott ki. Ezeket az élelmiszer-mennyiségeket tartalmazza a létminimum-számítás élelmiszerkosára, mintegy 100 konkrét termékre részletezve. A teljes fogyasztói kosár helyett az élelmiszerkosár alkalmazásának gyakorlatát a tapasztalatok is megerősítették. A szükségletek differenciáltsága, sokszínűsége miatt a teljes kosár konszenzuson alapuló meghatározása gyakorlatilag megoldhatatlan, míg az élelmiszer-fogyasztás az élettanilag szükséges mértékig mással nem helyettesíthető és táplálkozás-élettanilag ismeretek alapján elfogadható pontossággal normázható.

A létminimum élelmiszerkosarának tartalma közepes fizikai igénybevétel esetén fedezi a vonatkozó egészségügyi és táplálkozástudományi követelményeknek megfelelő teljes tápanyag-, vitamin- és ásványianyag-szükségletet. Aktív korú személynél a normatív élelmiszer-mennyiség többek között napi 81 g fehérjét (ezen belül 32 g állati fehérjét), 83 g zsírt, 356 g szénhidrátot, 800 mg kalciumot, 3500 mg káliumot, 13 mg vasat, 60 mg C-vitamint tartalmaz.

¹⁾ OECD2 fogyasztási egységkulcs: az első felnőtt 1, minden további felnőtt 0,5, a 14 év alatti gyermekek pedig 0,3 egységet képviselnek.

Az élelmiszer-fogyasztás normatív értékét az élelmiszerkosárban foglalt mennyiségeknek a konkrét időszakra jellemző áron összegzett értéke adja. A kosár mennyiségeit a 2013. év átlagáraival szorozva, a kosár pénzben kifejezett értéke **havi 24 099 forint, ennyi volt 2013-ban egy aktív korú felnőtt élelmiszer-normatívája.**

A különböző korú személyek tápanyagszükséglete eltérő. Az OÉTI számításai szerint a 0–14 évesek élelmiszer-normatívája a felnőttekéhez képest 77,8%, a 60 éves és idősebbeké pedig 88,2%. Ily módon az aktív korú felnőttek 2013-ra vonatkozó 24 099 forintos havi élelmiszer-normatívája mellett a 0–14 éves korúaké 18 749 forint, az időskorúaké 21 255 forint. Ezen értékek alapján határozhatóak meg – a háztartásban élő személyek normatíváit összegezve – a különböző létszám- és korösszetételű háztartások élelmiszer-normatívájának értékeit. Így például a két aktív korú felnőttből és két (0–14 éves) gyermekből álló háztartás élelmiszer-normatívája: $2 \times 24\,099 + 2 \times 18\,749 = 85\,696$ forint/hó.

1. tábla

A létminimum-számítás aktív korú felnőttre vonatkozó normatív élelmiszerkosara, 2013

Az élelmiszerek főbb csoportjai	Mennyiség/hó, kg	Érték, forint/hó ^{a)}
Hús, hal és készítményeik	3,4	4 671
Tojás (161 db/év)	0,5	510
Tej (2,8 és 1,5%-os)	7,7	1 848
Sajt, egyéb tejtermékek	2,4	2 122
Zsiradékok	1,4	1 191
Cereáliák	9,0	3 539
Cukor, kakaó, méz	1,2	562
Burgonya	4,0	691
Friss és tartósított zöldség	11,6	4 502
Friss és tartósított gyümölcs	6,5	2 364
Szárazhüvelyes	0,4	223
Fűszerek stb.	–	1 111
Kávé, tea, üdítők	–	764
Összesen	–	24 099

a) 2013. évi átlagos fogyasztói áron számolva.

Azon háztartásokat tekintjük a normatívának megfelelő élelmiszer-fogyasztóknak, amelyek élelmiszer-fogyasztásának globális forintösszege az adott háztartásra jellemző normatíva körüli $\pm 20\%$ -os sávba esik. Feltétel továbbá az is, hogy a háztartás jövedelme ne legyen a létminimum számítás szempontjából irreálisan nagy vagy kicsi, és ne legyenek beruházási jellegű kiadásai. Ezért figyelmen kívül hagytuk a népesség legalacsonyabb jövedelmű 5%-ának és legmagasabb jövedelmű harmadának háztartásait, továbbá jövedelmüktől függetlenül azokat a háztartásokat, amelyek a felmérés tárgyidőszakában gépkocsit vettek vagy lakásberuházást végeztek. A kritériumoknak – a fenti kizárások után – 2013-ban a háztartási költségvetési és életkörülmény felvételben részt vevők közül 1 449 háztartás felelt meg. Ők képezték a létminimum meghatározásának háztartásállományát.

A létminimumértéknek az élelmiszer-normatíván túl tartalmaznia kell az élelmiszereken kívüli szükségletekre fordítandó forintösszegeket is. E kiadások tételes számbavételének konszenzuson alapuló kivitelezése napjainkban – a szükségletek széles köre miatt – gyakorlatilag megoldhatatlan. A létminimum értékét számszerűen ezért úgy definiáljuk, hogy az a normatívához hasonló forintértékben élelmiszereket fogyasztó háztartások **összes személyes fogyasztási kiadásainak havi átlagos értéke.** Ez a definíció az ún. Engel-törvényre épít, amely szerint az élelmiszer-fogyasztás és az egyéb kiadások között meghatározott összefüggés áll fenn.

A létminimumértékek meghatározásának 2013. évi, 1449 háztartást felölölő állománya 466 ezer háztartást, ezekben 1 millió 109 ezer sze-

mélyt, havi átlagban 78 milliárd 564 millió forint fogyasztási kiadást reprezentál. Mindezek alapján az egy hónapra vonatkozó átlagos létminimumérték 168 ezer forint/háztartás volt. A háztartások közül 833 aktív, 554 nyugdíjas és 62 egyéb inaktív háztartás, más metszetben tekintve 453 egyedülálló személy, 605 több személyből álló, gyermek nélküli háztartás, 234 egy-, 128 két- és 29 három- vagy annál többgyermekes háztartás. Közös bennük az élelmiszer-fogyasztási kiadásuknak a normatíva érték-összegéhez hasonló nagysága.

E háztartások – hasonlóan az előző évhez – személyes kiadásai 33,0%-át költötték élelmiszerre. 28,8%-ot fordítottak lakásfenntartási kiadásokra, ennek 56,6%-át háztartási energia vásárlására, ami 3,4 százalékponttal kisebb arány, mint 2012-ben volt. Egyéb fogyasztásokról elmondható, hogy kiadásai 15%-át a közlekedés, hírközlés folyó költségei tették ki. Egészségügyre, testápolásra, ruházkodásra 9,4% jutott, oktatásra, üdülésre, művelődésre pedig 4,7%.

Létminimumértékek a különböző háztartástípusokban

A létminimumértékek gyakorlati felhasználásának előfeltétele, hogy különböző nagyságú, típusú háztartásokra differenciáltak legyenek. A háztartásoként átlagosan 168, illetve a fejenkénti 70,8 ezer forint nem lehet egyaránt érvényes egy kis és egy nagy létszámú háztartásra. A differenciáláshoz a nemzetközi statisztikai gyakorlatot szem előtt tartva fogyasztási egység-kulcsokon (ún. ekvivalenciakálán) alapuló számítást használunk.

A háztartás első felnőtt személyét egy fogyasztási egységnek tekintve a háztartás többi személye egyenlő kisebb egységet képvisel, hiszen a háztartásnak számos olyan kiadása van, ami nem függ a háztartástagok számától, vagy ha van is összefüggés, az nem lineáris. Fogyasztási szükségletének megfelelően az aktív korúnál valamivel kisebb egységet képvisel a kisgyermek és az idős személy. Mindezek alapján a háztartás nagysága – a fogyasztás szemszögéből – jellemezhető a fogyasztási egységek számával.

2. tábla

A KSH létminimum-számításának fogyasztási egység-kulcszámjai (ekvivalenciakála)

Aktív korúak háztartásai esetében	Nyugdíjas korúak háztartásai esetében		
Első felnőtt családtag	1,00	Első felnőtt családtag	0,90
Többi felnőtt családtag	0,75	További személyek	0,65
Első (0–14 éves) gyermek	0,65		
Második (0–14 éves) gyermek	0,50		
Harmadik és minden további (0–14 éves) gyermek	0,40		

E kulcsszámokat alkalmazva az egy aktív korú személyből álló háztartás 1,00, az egy aktív korú személyből és egy gyermekből álló 1,65, a két aktív korú személyből és két gyermekből álló négyszemélyes háztartás 2,90 fogyasztási egységnek felel meg ($1,00 + 0,65 = 1,65$; illetve $1,00 + 0,75 + 0,65 + 0,50 = 2,90$).

Az 1449 háztartásból álló sokaság – a létminimum-számítás háztartásállománya – 898 ezer fogyasztási egységet képviselt, ennek az adatnak és a háztartások havi 78,6 milliárd forintos kiadási összegének egybevetéséből következően hányadosként adódott az átlagos érték. **2013-ban a létminimum egy fogyasztási egységre számított átlagos értéke havonta 87 510 forint volt.**

A háztartástípusonkénti létminimumértékeket a fogyasztási egységek háztartástípusonkénti száma és az egy fogyasztási egységre számított átlagos érték szorzata adja. A tipikusnak tekinthető, két aktív korú személyből és két gyermekből álló háztartás létminimumértéke $2,90 \times 87\,510$ forint = 253 779 forintnak felelt meg. E háztartásban az egy főre jutó átlagos létminimumérték 63 445 forint volt. A különböző háztartástípusokra érvényes egy főre számított értékek 2013-ban a 70,8 ezer forintos átlag körül, az 54 ezer és 88 ezer forint közötti sávban szóródtak.

3. tábla

Létminimumértékek a különböző háztartástípusokban, 2013

Háztartástípusok	Egy háztartásra		Egy főre		Létminimum/ élelmiszer- arány	Fogyasztási egységek száma
	számított havi érték, Ft					
	összesen	ebből: élelmiszer	összesen	ebből: élelmiszer		
Aktív korúak háztartásai						
1 felnőtt	87 510	24 099	87 510	24 099	3,63	1,00
1 felnőtt 1 gyermekkel	144 392	42 848	72 196	21 424	3,37	1,65
1 felnőtt 2 gyermekkel	188 147	61 597	62 716	20 532	3,05	2,15
2 felnőtt	153 143	48 198	76 571	24 099	3,18	1,75
2 felnőtt 1 gyermekkel	210 024	66 947	70 008	22 316	3,14	2,40
2 felnőtt 2 gyermekkel	253 779	85 696	63 445	21 424	2,96	2,90
2 felnőtt 3 gyermekkel	288 783	104 445	57 757	20 889	2,76	3,30
2 felnőtt 4 gyermekkel	323 787	123 194	53 965	20 532	2,63	3,70
3 felnőtt	218 775	72 297	72 925	24 099	3,03	2,50
3 felnőtt 1 gyermekkel	275 657	91 046	68 914	22 762	3,03	3,15
3 felnőtt 2 gyermekkel	319 412	109 795	63 882	21 959	2,91	3,65
3 felnőtt 3 gyermekkel	354 416	128 544	59 069	21 424	2,76	4,05
3 felnőtt 4 gyermekkel	389 420	147 293	55 631	21 042	2,64	4,45
Nyugdíjas korúak háztartásai						
1 személy	78 759	21 255	78 759	21 255	3,71	0,90
2 személy	135 641	42 511	67 820	21 255	3,19	1,55
3 személy	192 522	63 766	64 174	21 255	3,02	2,20

Az 1–2 személyes háztartások egy főre jutó értékei az átlagosnál nagyobbak, míg a többszemélyesekre kisebb értékek jellemzőek, mivel az utóbbiak esetében a rugalmatlan kiadások több személyre oszlanak meg, továbbá a kisgyermekek fogyasztása – globális összegét tekintve – a felnőttkénél kevesebb. Az egyes háztartásokban a létminimumérték és élelmiszer-normatíva hányados 2,63–3,71 között mozog. A legmagasabb értékek az egyszemélyes háztartásokra, a legalacsonyabbak az 5 fő felettiekre jellemzőek.

A jelenlegi számítási módszer egyik sajátossága, hogy az eredményekben bizonyos tompítottással megjelenik az életszínvonal változásának hatása is. Miközben az élelmiszer-normatíva fix, az élelmiszeren kívüli értékösszegre hatással van az életszínvonal alakulása. Csökkenő életszínvonal mellett a létminimumérték/élelmiszer-normatíva hányados csökken, az életszínvonal javulása mellett pedig növekszik, hiszen a változatlan normatíva szerinti élelmiszer-fogyasztók többet tudnak költeni egyéb szükségleteikre. 2012 és 2013 között valamennyi háztartástípusban csökkent ez az arány.

4. tábla

A létminimumértékek időszora

(forint/hó)

Háztartástípusok	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Egy háztartásra számítva						
Aktív korúak háztartásai						
1 felnőtt	34 475	56 408	78 736	83 941	85 960	87 510
1 felnőtt 1 gyermekkel	56 884	93 073	129 914	138 503	141 834	144 392
1 felnőtt 2 gyermekkel	74 121	121 277	169 282	180 473	184 814	188 147
2 aktív korú felnőtt	60 331	98 714	137 788	146 897	150 430	153 143
2 felnőtt 1 gyermekkel	82 740	135 379	188 966	201 458	206 304	210 024
2 felnőtt 2 gyermekkel	99 978	163 583	228 334	243 429	249 284	253 779
2 felnőtt 3 gyermekkel	113 768	186 146	259 829	277 005	283 668	288 783
2 felnőtt 4 gyermekkel	127 558	208 710	291 323	310 582	318 052	323 787
3 aktív korú felnőtt	86 188	141 020	196 840	209 853	214 900	218 775
3 felnőtt 1 gyermekkel	108 596	177 685	248 018	264 414	270 774	275 657
3 felnőtt 2 gyermekkel	125 834	205 889	287 386	306 385	313 754	319 412
3 felnőtt 3 gyermekkel	139 624	228 452	318 881	339 961	348 138	354 416
3 felnőtt 4 gyermekkel	153 414	251 016	350 375	373 537	382 522	389 420
Nyugdíjas korúak háztartásai						
Egytagú	31 028	50 767	70 862	75 547	77 364	78 759
Kéttagú	53 436	87 432	122 041	130 109	133 238	135 641
Háromtagú	75 845	124 098	173 219	184 670	189 112	192 522

4. tábla

A létminimumértékek időszora (folytatás)

(forint/hó)

Háztartástípusok	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Egy főre számítva						
Aktív korúak háztartásai						
1 felnőtt	34 475	56 408	78 736	83 941	85 960	87 510
1 felnőtt 1 gyermekkel	28 442	46 537	64 957	69 252	70 917	72 196
1 felnőtt 2 gyermekkel	24 707	40 426	56 427	60 158	61 605	62 716
2 aktív korú felnőtt	30 166	49 357	68 894	73 449	75 215	76 571
2 felnőtt 1 gyermekkel	27 580	45 126	62 989	67 153	68 768	70 008
2 felnőtt 2 gyermekkel	24 994	40 896	57 084	60 857	62 321	63 445
2 felnőtt 3 gyermekkel	22 754	37 229	51 966	55 401	56 734	57 757
2 felnőtt 4 gyermekkel	21 260	34 785	48 554	51 764	53 009	53 965
3 aktív korú felnőtt	28 729	47 007	65 613	69 951	71 633	72 925
3 felnőtt 1 gyermekkel	27 149	44 421	62 005	66 104	67 694	68 914
3 felnőtt 2 gyermekkel	25 167	41 178	57 477	61 277	62 751	63 882
3 felnőtt 3 gyermekkel	23 271	38 075	53 147	56 660	58 023	59 069
3 felnőtt 4 gyermekkel	21 916	35 859	50 054	53 362	54 646	55 631
Nyugdíjas korúak háztartásai						
Egytagú	31 028	50 767	70 862	75 547	77 364	78 759
Kéttagú	26 718	43 716	61 021	65 055	66 619	67 820
Háromtagú	25 282	41 366	57 740	61 557	63 037	64 174

5. tábla

A szegénységi küszöbértékek időszora

(forint/hó)

Háztartástípusok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Egy háztartásra jutó érték							
1 felnőtt	47 743	52 000	55 296	59 599	59 441	62 463	66 399
1 felnőtt 1 gyermekkel	62 066	67 600	71 885	77 479	77 273	81 202	86 319
1 felnőtt 2 gyermekkel	76 389	83 200	88 474	95 358	95 106	99 941	106 238
2 felnőtt	71 615	78 000	82 944	89 399	89 162	93 695	99 599
2 felnőtt 1 gyermekkel	85 937	93 600	99 533	107 278	106 994	112 433	119 518
2 felnőtt 2 gyermekkel	100 260	109 200	116 122	125 158	124 826	131 172	139 438
2 felnőtt 3 gyermekkel	114 583	124 800	132 710	143 038	142 658	149 911	159 358
2 felnőtt 4 gyermekkel	128 906	140 400	149 299	160 917	160 491	168 650	179 277
3 felnőtt	95 486	104 000	110 592	119 198	118 882	124 926	132 798
3 felnőtt 1 gyermekkel	109 809	119 600	127 181	137 078	136 714	143 665	152 718
3 felnőtt 2 gyermekkel	124 132	135 200	143 770	154 957	154 547	162 404	172 637
3 felnőtt 3 gyermekkel	138 455	150 800	160 358	172 837	172 379	181 143	192 557
3 felnőtt 4 gyermekkel	152 778	166 400	176 947	190 717	190 211	199 882	212 477
Egy főre jutó érték							
1 felnőtt	47 743	52 000	55 296	59 599	59 441	62 463	66 399
1 felnőtt 1 gyermekkel	31 033	33 800	35 942	38 739	38 637	40 601	43 159
1 felnőtt 2 gyermekkel	25 463	27 733	29 491	31 786	31 702	33 314	35 413
2 felnőtt	35 807	39 000	41 472	44 699	44 581	46 847	49 799
2 felnőtt 1 gyermekkel	28 646	31 200	33 178	35 759	35 665	37 478	39 839
2 felnőtt 2 gyermekkel	25 065	27 300	29 030	31 289	31 207	32 793	34 859
2 felnőtt 3 gyermekkel	22 917	24 960	26 542	28 608	28 532	29 982	31 872
2 felnőtt 4 gyermekkel	21 484	23 400	24 883	26 820	26 748	28 108	29 880
3 felnőtt	31 829	34 667	36 864	39 733	39 627	41 642	44 266
3 felnőtt 1 gyermekkel	27 452	29 900	31 795	34 269	34 179	35 916	38 179
3 felnőtt 2 gyermekkel	24 826	27 040	28 754	30 991	30 909	32 481	34 527
3 felnőtt 3 gyermekkel	23 076	25 133	26 726	28 806	28 730	30 190	32 093
3 felnőtt 4 gyermekkel	21 825	23 771	25 278	27 245	27 173	28 555	30 354

További információk, adatok (linkek):

[Táblák \(STADAT\)](#)

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu